

INVESTEREN IN DE BODEM

Je legt vol enthousiasme een nieuwe tuin aan en dan blijkt er niets te willen groeien. Wat doe je dan? Marianne de Rijk en Paul Fransen begonnen opnieuw en investeerden - samen met hovenier Joost Hut - in de bodem. "De basis moet goed zijn."

Foto: Hester van Gent

De plek gaf de doorslag toen Marianne de Rijk en Paul Fransen acht jaar geleden besloten de woning in de bosrijke omgeving aan de rand van Wageningen te kopen. Het huis werd met de grond gelijk gemaakt en op het bestaande perceel lieten ze een nieuw huis

bouwen. Enthousiast gingen ze aan de slag met de voortuin van 10 bij 12 meter, die omgetoverd moest worden in een bloemenweide.

Het ging anders dan gepland. "Het werd niets. We hadden te weinig rekening gehouden met de schaduw van de bomen. En het zware bouwverkeer had de bodem ook geen goed gedaan", vertelt Paul. Het idee van de bloemenweide lieten ze na vier jaar varen. Na het lezen van een artikel in Groei & Bloei raakten ze gecharmeerd van vaste planten. Via de biologische vasteplantenkwekerij De Hessenhof in het nabijgelegen Ede, kwamen ze in contact met hovenier Joost Hut uit Baarn. "We waren niet zulke ervaren tuiniers en konden wel wat hulp gebruiken." Er was meteen een klik. Het stel had als wens een zo natuurlijk mogelijke tuin met veel vogels en insecten en een grote variatie in bladkleur en hoogte.

Foto: www.tuindeco.com

De tuin moest spannend worden. De hovenier ging met hun tuinwensen aan de slag en maakte een passend ontwerp. Zijn enorme kennis van vaste planten kwam hierbij goed van pas. Joost: "Ik gebruik in mijn ontwerpen vaak minder voor de hand liggende soorten, die qua bladkleur of -vorm goed bij elkaar passen. En ik combineer solitair met kleine groepjes van maximaal drie bij elkaar. In de natuur zie je die variatie ook. Op die manier wordt het tuinbeeld niet saai maar - omdat de gekozen planten goed bij elkaar passen - ook niet rommelig. Bovendien ontstaat er geen groot gat als er een soort wegvalt."

Uitgangspunt

Bij zijn ontwerpen neemt Joost Hut de bodem als uitgangspunt. "Zonder een goede bodem kan ik geen goede tuin maken." Om hier inzicht in te krijgen liet hij voordat er ook maar een spa de grond in ging, een bodemonderzoek uitvoeren door een laboratorium. Een bodemonderzoek brengt het organische stofgehalte, de beschikbaarheid van voedingsstoffen, het bodemleven en de zuurgraad in kaart. Daarnaast maakte hij met een grondboor een bodemprofiel (verticale doorsnede van de bodem). Joost: "Er bleek zeer weinig organische stof in de grond te zitten, het magnesiumgehalte was veel te laag, er was nagenoeg geen bodemleven en de bodem was sterk verdicht. Geen wonder dat de planten niet wilden groeien."

Foto: Jan Bokhorst

DEZE PAGINA

Links | Hovenier Joost Hut.

Linksonder | Met een grondboor werd een bodemprofiel gemaakt.

Rechtsonder | Bodemonderzoek geeft waardevolle informatie.

RECHTERPAGINA

- 1 | De beplanting oogt natuurlijk.
- 2 | Marianne de Rijk en Paul Fransen.
- 3 | Houtsnipperpaden slingeren tussen de planten.
- 4 | De bostuin in april.
- 5 | De witbloeiende *Pachyphragma macrophylla*. Rechtsvoor *Saxifraga cortusifolia* 'Rubrifolia'.
- 6 | Tongvaren (*Asplenium scolopendrium*).
- 7 | *Linaria purpurea* 'Canon J. Went', *Centranthus ruber* 'Coccineus' en de vaste *Lathyrus rotundifolius* 'Tillyperone'.
- 8 | Mengsel met o.a. *Knautia macedonica*, *Phlox paniculata* 'Utopia', *Aster laevis* 'Arcturus' en *Solidago petiolaris* var. *angusta*.
- 9 | Bloeiende krent tussen o.a. *Disporum* 'Night Heron', *Stylophorum diphyllum* en *Peucedanum officinale*.

Foto: MHGP/Modeste Herwig

*Na diverse
mislukkingen is de
tuin nu helemaal
naar wens, dankzij
de zorg voor een
goede basis*

1

DEZE PAGINA

1 | Een minikraan maakte de grond los.

2 | Er werd een grote hoeveelheid bladaarde aangebracht.

3 | Vanwege het lage magnesiumgehalte werd kiesriet toegevoegd.

4 | Ook in een bestaande tuin is het belangrijk om regelmatig organische stoffen toe te voegen.

Inzet | Bladverkleuring door magnesiumgebrek.

5 | Regenwormen gingen aan het werk.

2

Foto: GAP Photos Foto: www.gebrdijfhout.nl

4

3

Foto: www.stedelijkgroen.com

Foto: Alan Buckingham

STAPPENPLAN

Begin april startte Hut met het geschikt maken van de zandgrond of, zoals hij het zelf noemt, "het maken van een geschikt fundament". Hiervoor maakte hij een stappenplan.

Stap 1 Structuur verbeteren

Met een minikraan maakte hij de grond tot 1 m diep los. Joost: "Ik kies bewust voor het losmaken van de grond en niet voor omwoelen. Bij omwoelen ga je de grondlagen keren. Dit heeft grotere gevolgen voor het bodemleven, het is beter als nuttige bodemdierpjes en -organismen op dezelfde diepte blijven. Je hebt bijvoorbeeld aerobe micro-organismen, die zuurstof nodig hebben en anaerobe micro-organismen, die weinig of geen zuurstof nodig hebben en dieper in de bodem leven."

Stap 2 Voedingsstoffen aanbrengen

Vervolgens werd er organische stof (6 m³ bladaarde van twee tot drie jaar oud verteerd blad en 1 m³ gft-compost) op de bodem aangebracht en licht ingeharkt. Organische mest en compost voeden het bodemleven. Het bodemleven bestaat uit alle levende organismen in de bodem; van bacteriën, schimmels en aaltjes tot regenwormen, duizendpoten en mollen. Al deze organismen zorgen er op hun beurt voor dat de voedingsstoffen uit de mest en compost daadwerkelijk beschikbaar komen voor de planten. Hiervan zijn stikstof (N), fosfor (P) en kalium (K) de belangrijkste. In zandgrond zorgt organische stof er bovendien voor dat de bodem water en voedingsstoffen beter kan vasthouden. Het complexe geheel aan bodemrelaties wordt ook wel het bodemvoedselweb genoemd. Als hier een evenwicht in is, krijgen ziekteverwekkers minder snel kans. Om het te lage magnesiumgehalte te compenseren, voegde de hovenier het natuurlijke magnesiumproduct kiesriet toe. Magnesium speelt een belangrijke rol bij de vorming van bladgroen; bij magnesiumgebrek worden de oude bladeren tussen de nerven lichtgeel en naalden van coniferen bruin.

Stap 3 Regenwormen toevoegen

Daarna kwam het volgens de tuineigenaren meest spectaculaire gedeelte: er arriveerden twee grote boxen met verschillende soorten regenwormen. Regenwormen trekken bladeren de grond in om ze hapklaar te maken voor kleinere organismen zoals bodemschimmels. Zelf eten de regenwormen ook van het blad. Samen met hapjes grond waarin bacteriën zitten, komt het blad in de maag van de wormen en daar wordt het omgezet in organische stof, dat weer als voedsel voor de planten dient. Tegelijkertijd zorgt hun uitgebreide gangenstelsel voor een luchtige bodem waar vocht beter in wordt vastgehouden en wortels makkelijker hun weg kunnen vinden. Joost: "Voor een gezonde bodem zijn regenwormen onmisbaar."

RECHTERPAGINA

Boven | Schematische weergave van het bodemvoedselweb.

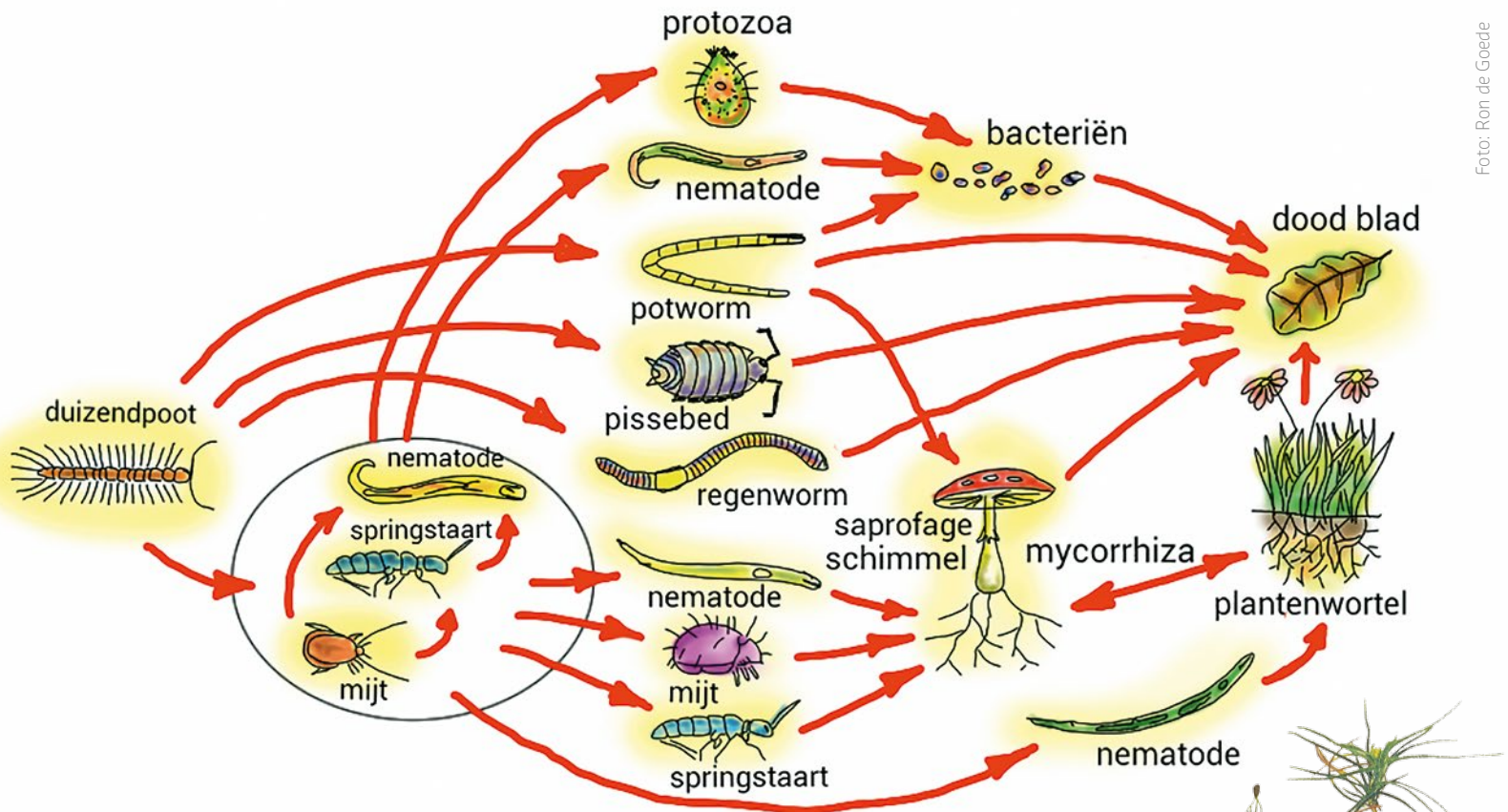
Midden | Bodemschimmels werken slim samen met plantenwortels.

Onder | Nadat de grond zes weken braak had gelegen, kon er worden geplant.

5

Foto: Shutterstock Foto: MHGP/Modeste Herwig

Vervolgens bleef de grond zes weken braak liggen. "Als de grond diep los is geweest, is het belangrijk om hem goed te laten inklinken. Daarna kun je beginnen met planten."

Stap 4 Bodemverbeteraars bij planten

Eind mei gingen de heesters en vaste planten de grond in. Hut maakte eerst de bovenlaag van de grond los. Daarna groef hij voor elke plant een royaal plantgat. Onder in het plantgat bracht hij de bodemverbeteraar Biovin aan en het product Symbivit. Vervolgens zette hij de plant erop, vulde de grond deels aan, voegde nog wat Symbivit rond de kluit toe en drukte, nadat hij het hele plantgat opgevuld had, de aarde stevig aan. Biovin is een biologische bodemverbeteraar en organische meststof. Volgens de productomschrijving bevordert het de opname van minerale meststoffen, voorkomt het uitspoeling van nitraten en bevordert het de werking van mycorrhizae. Mycorrhizae zijn bodemschimmels die van nature in de bodem voorkomen en met bijna alle plantensoorten in symbiose leven: aan de ene kant vergroeiën de schimmels met de plantenwortels en aan de andere kant maken ze een web van draden in de grond. Zo transporteren ze mineralen waar de plant zelf niet bij kan, naar de plant en ze schermen de wortels af tegen ziekten. Als tegenprestatie halen de mycorrhizaschimmels suikers uit de plant, die ze zelf - bij gebrek aan bladgroen - niet kunnen maken. Mycorrhizae komen van nature in de bodem voor, maar je kunt ze ook zelf toevoegen. Joost: "Hierdoor slaan de planten beter aan en het bevordert de groei."

Als een speer

"De planten groeiden gelijk als een speer", vertelt Marianne. "Ook heermoes, dus die heb ik fanatiek gewied. Het enige probleem dat we hadden, waren slakken in salomonszegel en *Thalictrum*. Die hebben we moeten vervangen. Al na een paar maanden hadden we het gevoel dat we een volwassen tuin hadden", vult Paul aan. Op aanraden van Joost laten de tuineigenaren resten van planten (blad, snoeihout) liggen, zodat er een mulchlaag op de bodem ontstaat. Dit laagje vers organisch materiaal verteert en wordt omgezet in organische stof. Hut: "Als je het bodemleven voedt, voed je je tuin! Er ontstaat dan een kringloop van voedingsstoffen. De afgelopen vier jaar hoefde de tuin nauwelijks te worden bemest. Bovendien zorgt de mulchlaag ervoor dat de grond minder snel uitdroogt." Bij het realiseren van de bostuin bracht hovenier Joost Hut zijn bewondering voor de natuur over

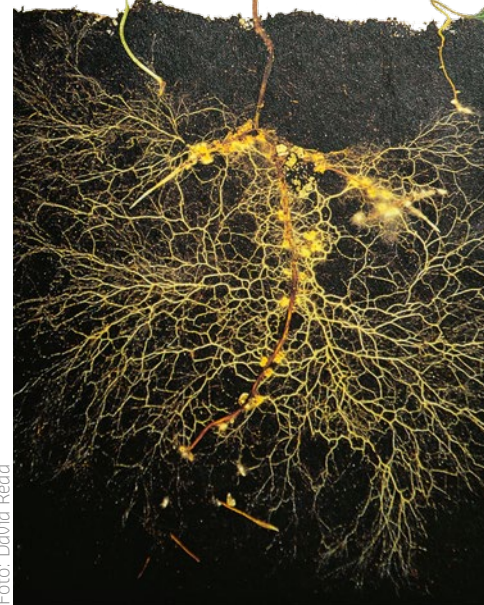

Foto: David Read

Foto: Marianne de Rijk

Foto: www.vivaces.net

Foto: Wiert Nieuman

Foto: PlantenTuin Esveld, www.esveld.nl

op de tuineigenaren. Dankzij zijn aanstekelijke enthousiasme hebben Paul en Marianne een hoop kennis over planten opgedaan. Marianne: "De beste tip die we van Joost kregen was dat we niet meteen alles voor elkaar moesten willen krijgen. En dat de ene soort op de ene plaats beter gedijt dan op de andere, dat zie je ook echt. Het loont de moeite om een plant die het niet goed doet, eens op een andere plek te zetten." Zowel de hovenier als de tuineigenaren zijn zeer tevreden met het resultaat. Joost: "Een tuin zo veranderen dat hij weer bevalt, vind ik het mooiste wat er is. Ik houd van de dynamiek van het vak; geen jaar is hetzelfde. Ik verwonder me elke dag weer." Paul voegt toe: "We hebben letterlijk geïnvesteerd in de bodem. Ik zeg weleens gekscherend dat hier meer geld in de grond zit dan erboven. Maar we zijn heel blij met onze bostuin!" "Van tevoren had ik nooit gedacht dat er in een schaduwtuin het hele jaar door zoveel zou bloeien", zegt Marianne. "Er is altijd wel wat te halen voor vogels of insecten." In de bostuin zijn planten gebruikt die goed gedijen in de (half) schaduw en onder drogere omstandigheden. Hiernaast diverse voorbeelden.

DE PLANTEN

- 1** *Saruma henryi*. Plant met bolvormige groeiwijze en hartvormig blad, dat eerst purperbrons is en later lichter wordt. De bloemetjes zijn lichtgeel. Hoogte: 80 cm, bloei 4-6 (bij koele zomers nog langer).
- 2** *Strobilanthes atropurpureus*. Bossig groeiende bijenplant met brandnetelachtig blad en blauwpaarse, lipvormige bloemen. Hoogte: 120 cm, bloei 7-10.
- 3** *Fuchsia magellanica* var. *gracilis* (bellenplant). Opgaande struik die in de winter bovengronds afsterft. Geschikt als solitair. De bloemen zijn rood met paars. Na de bloei verschijnen er vruchtjes. Hoogte: 100 cm, bloei 7-9.
- 4** *Lonicera fragrantissima* (winterkamperfoelie). Een brede, winterbloeiende struik met witte bloemetjes, die sterk geuren, en donkerrode vruchten. Hoogte: 200 cm, bloei 12-3 (afhankelijk van de temperatuur).
- 5** *Podophyllum hexandrum* (voetblad). De zachtroze, zijdeachtige bloemen contrasteren mooi met de bruin gemarmerde bladeren.

Foto: PlantenTuin Esveld, www.esveld.nl

Foto: Wiert Nieuman

Bijzondere, rode vruchten. Hoogte: 60 cm, bloei 5-6.

6 *Persicaria virginiana* 'Lance Corporal'. Het frisgroene blad van deze vaste plant heeft een donkere tekening, de ragfijne, donkerrode bloemetjes zijn minder opvallend. Hoogte: 80 cm, bloei 8-10.

7 *Amsonia* (diverse soorten). Het fijne blad van de meeste soorten van deze plant kleurt mooi geel in de herfst. Ze hebben bloem pluimen in allerlei prachtig blauwe tinten. Hoogte: 40-100 cm, bloei 5-7.

8 *Thalictrum ichangense* 'Purple Marble' (ruit). Het blauwgroene blad heeft een ivoorkleurige bladtekening bij de middennerf. De pluizige, roze-lila bloemen lokken bijen. Hoogte: 35 cm, bloei 4-6.

9 *Stylophorum diphyllum*. Het fluwelig behaarde blad blijft het hele jaar mooi. De plant bloeit met goudgele, papaverachtige bloemen, die worden gevolgd door bijzondere, eivormige vruchten. Hoogte: 30 cm, bloei 5-7.

10 *Collinsonia canadensis* (steenwortel). Deze plant is alleen al bijzonder vanwege de bloeitijd, want weinig schaduwplanten bloeien in de zomer. De trossen geelwitte bloemen, waar purperrode meeldraden uitsteken, geuren naar citroen. Hoogte: 60 cm, bloei 6-8.

11 *Disporum cantoniense* 'Night Heron'. Deze plant heeft minimaal vijf jaar nodig om uit te groeien tot een blikvanger die het hele jaar door bijzonder is. Het blad is bruinrood, wat een mooi contrast vormt met de witte, klokvormige bloemen. In het najaar verschijnen er purperzwarte bessen. Hoogte: 100 cm, bloei 4-5. *

Tekst Hester van Gent

Beeld Joost Hut e.a.

ADRESSEN

- Hoveniersbedrijf Joost Hut; www.authentiekhovenier.nl.
- Kwekerij De Hessenhof; www.hessenhof.nl.
- Het bodemonderzoek werd uitgevoerd door Gaia Bodemonderzoek uit Driebergen (www.gaiaodern.nl). Een monster (zelf opsturen) kost € 55,- (excl. BTW) voor analyse, beoordeling en advies.
- Symbivit is o.a. te koop via tuinieren-met-mycorrhiza.servaplant.nl; voor Biovin zie www.gezondetuin.nl en www.bioplantenvoeding.nl.

